

BUDIMPEŠTA: SEMINAR O RATU U HRVATSKOJ I BOSNI I HERCEGOVINI

U Budimpešti, Mađarska, u organizaciji *The Bosnian Institute* iz Londona i budimpeštanskog *Institute of Southeastern Europe*, organiziran je u razdoblju od 25. do 27. rujna 1998. seminar pod nazivom *Rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini: 1991. - 1995.*

Rad skupa zamišljen je kao trodnevni *brainstorming* okupljenog "trusta mozgova", što je uspješno i ostvareno. Predmet rada prvoga dana skupa bio je rat u Hrvatskoj, drugoga, izlaganja o ratu u Bosni i Hercegovini, dok je treći dan bio posvećen ulozi međunarodne zajednice u hrvatskom i bosanskom ratu. Referate su podnijeli akademik Dušan Bilandžić, dr. Norman Cigar, general u m. Jovan Divjak, Adrian Hastings, Atilla Hoare, dr. Rusmir Mahmutćehajić, Stipe Mesić, dr. Warren H. Switzer, general zbora u m. Martin Špegelj, Paul Williams i dr. Ozren Žunec.

Skup su otvorili predstavnici *Bosnian institute* Branka Magaš i Adrian Hastings; govorili su o razlozima koji su ih potaknuli na organiziranje ovakvog susreta. Rat u BiH i Hrvatskoj još uvijek nije u potpunosti i zadovoljavajuće znanstveno obrađen, a kako vrijeme prolazi, opasnost od zaborava postaje sve veća. Ujedno, budućnost koja je pred regijom zahtijeva promišljanje i razjašnjavanje događaja iz prošlosti koji su do sada opetovano utjecali na njezinu budućnost.

Radni dio prvoga dana skupa započeo je Stipe Mesić raščlambom situacije koja je prethodila ratu. Mesić je ustvrdio kako se SFRJ nije mogla održati jer su nestali glavni integrativni faktori. Tito, SKJ i JNA predstavljali su osnovu jugoslavenskog jedinstva, ali su jedan po jedan nestajali ili su bili razoreni. U podlozi rata stoji ideja velike Srbije koju je Milošević operacionalizirao.

Situaciju u JNA, uvjete u kojima se odvijala priprema za obranu Hrvatske i prvo razdoblje obrane razlagao je general M. Špegelj. Prema njegovu sudu, veliku odgovornost za rat snosi JNA i njezin mladi srpski kadar koji je stupio na dužnost u periodu 1975. do 1990. godine.

O vojnim operacijama Hrvatske vojske u drugom razdoblju rata govorio je dr. Ozren Žunec, posebno obrađujući Maslениčku operaciju, Bljesak i Oluju. Žunec je naročitu pažnju posvetio operaciji Oluja uspoređujući mit o Oluji, kao "zračno-kopnenoj bitci 2000" usporedivoj samo s *Desert Stormom*, s podacima koji govore da se po brojnim elementima (logistika, transport, komunikacije, naprezanje vojnika, organizacija vojske...). Oluja ne može usporediti s provedbom doktrine *zračno kopnene bitke*, pogotovo ne s *Desert Stormom*. Oluja je odlično izvedena konvencionalna vojna operacija u kojoj je HV pokazala veliku umješnost u planiranju i djelovanju, no brojke govore da je tehnološka razina HV-a u vremenu provođenja Oluje ipak bila daleko ispod razine potrebne za *zračno kopnenu bitku*.

Akademik Bilandžić prezentirao je povijesni pregled događaja u SFRJ i pronašavši korijene raspada govorio je o završetku rata i njegovim implikacijama, analizirajući hrvatske ciljeve i stupanj njihovog ostvarenja.

Drugi dan skupa tematizirao je rat u BiH. Izlaganje dr. Mahmutćehajića bilo je posvećeno pripremama bosanske vlade za obranu uoči početka rata, sa svim postojećim političkim problemima, pitanjima organizacije obrane kroz Patriotsku ligu i druge samonikle obrambene organizacije. General Divjak je govorio o vojnim aspektima

razvoja rata u BiH i načinima stvaranja AR BiH, na primjeru Prvoga korpusa. Davši pregled razvoja situacije na terenu, Divjak je komparirao vojne i logističke potencijale zaraćenih strana, pojavu međunarodne zajednice i njezin pozitivan i negativan utjecaj na razvoj rata u BiH.

Atila Hoare svoje izlaganje posvetio je civilno-vojnim odnosima bosanskih vlasti i AR BiH, njihovom međudodnosu tijekom rata i implikacijama političkih strategija na vojne operacije.

Kao *advocatus diaboli* skupa nastupio je dr. Norman Cigar prezentirajući srpsku stranu rata. Prema Cigarovoj središnjoj tezi, "izvoz" rata u Hrvatsku i BiH bio je racionalan izbor za Slobodana Miloševića kojemu je, politički posmatrano, najvažnija stvar ostanak na vlasti. Milošević se opredijelio za "izvoz" rata, jer je to značilo sprečavanje izbijanja rata u Srbiji, koji je, prema zbivanjima u Srbiji početkom 1991., bio neminovan. Analizirajući završnicu rata, Cigar smatra i da je intervencija NATO-a u stvari pomogla srpskoj strani, jer im je omogućila da okončaju rat i izbjegnu poraz koji je bio očigledan.

Uloga međunarodne zajednice u ratu bila je tema posljednjeg dana skupa. Dr. Paul Williams, bivši djelatnik State Departmenta, obrazložio je ciljeve i postupke međunarodne zajednice u Hrvatskoj i BiH, govoro o motivacijama djelovanja ključnih sudionika, formiranju strategije nastupa i njihovim presudnim odlukama, dajući, na kraju, sud o utjecaju međunarodne zajednice. Vojne aspekte djelovanja međunarodne zajednice analizirao je dr. Warren Switzer pregledom reakcija međunarodne zajednice, raščlambom strategija i razloga njihova izbora, te postupaka UNPROFOR-a i NATO-a u ratu u Hrvatskoj i BiH.

Adrian Hastings govorio je o britanskoj politici prema ratu u bivšoj Jugoslaviji, objašnjavajući neke postupke i aspekte njezina djelovanja koji su često bili nejasni za druge aktere u sukobu.

Skup *Rat u Hrvatskoj i BiH: 1991. - 1995.* trebao je biti, na prvi pogled, još jedan od simpozija koji recikliraju temu hrvatskoga i bosanskog rata kakvih je već bilo. Kako je veliki broj sudionika od ranije poznat po javnim istupima i osobnoj angažiranosti u ratu, bilo je za očekivati da će skup imati više manifestacijski, nego znanstveno-analitički karakter. No, način organiziranja skupa, prigodom kojeg je sudionicima ostavljeno dovoljno vremena da područja svog izlaganja detaljno elaboriraju, donio je brojne nove interpretacije i sveobuhvatni pristup problemu što predstavlja veliki iskorak u raščlambi uzroka, odvijanja i posljedica hrvatskoga i bosanskog rata. Ideja da se na jednom mjestu pokušaju obraditi svi relevantni akteri u ratu, njihovi motivi i postupci, dala je jedan od cjelovitijih uvida u protekla zbivanja. Čest nedostatak u analizi hrvatskoga i bosanskog rata, da se događaji interpretiraju samo iz kuta jedne od zaraćenih strana, ovaj put je izbjegnuto, tako da je slika rata, makar ne manje stravična, ovaj put bila vrlo potpuna.

The Bosnian Institute je najavio da će materijali sa seminara biti uskoro publicirani na engleskom, hrvatskom i bosanskom jeziku, čime će ovi vrijedni materijali pronaći put do svih zainteresiranih.

Tarik Kulenović